

meto- dický list

pro
severočeské
amatérské
DIVADLO
&
umělecký
PŘEDNES

číslo
5

1977

M E T O D I C K Ý L I S T

pro severočeské amatérské divadlo a umělecký přednes

Vydává: Krajské kulturní středisko v Ústí n.L. ve spolupráci s KV
Svazu českých divadelních ochotníků

Rozesílá a přihlášky k odběru přijímá: K K S (s. Alena Černá),
Šmeralova 182, 400 21 Ústí n.L.-Předlice

Redakce: Miloš Dvořák (Činoherní studio SDZN, Leninova ul.,
400 21 Ústí n.L.)
s redakční radou

Číslo: 5/1977 (redakční uzávěrka 10.4.1977, vyšlo 15.5.1977)

I

Seznámil jsem se s ním na vesnici jednoho podzimního večera,
když jeho kamarádi promítali na stěně mlýna film Kirov.
Navštěvoval mne pak denně. Sloužil u protiletectvé baterie
a jeho oči stále slzely od čtyřletého pohlížení do slunce.
Dojímalo mne to a nejednou jsem předstíral, že jdu pro dříví,
a vyrazil jsem ze světnice; nu což, na dvorku se zrovna coudl cárek
Po letech satanských příznaků byl jsem ohromen mhy.
jeho lidskou skutečností. Jak plaše kladl na židli
svou čapku pilotku! Na jeho blůze nebylo odznaků
a teprve později mi ukázal dvě medaile:
za obranu Kavkazu a Kerče, medaile, které nosil v kapse
jen halabala zabalené do papíru.
O válce mluvil nerad. O hrdinství se nezmiňoval vůbec.
"Když se nestřílelo, nebývalo dobře, neboť se nevědělo,
co hodlá Germán... Když se střílelo, i dobře bylo!"
To bylo vše, co řekl. Ale býval hrdý
na noviny, které si vydávali cestou fronty
a kterým dal jméno Zenitníček.
A verše miloval a čítával mi
Majakovského s láskou. Ale za chvíli a se stejnou horoucností
a jaksí rozjímavě vytrhl přečtenou stránku, nasypal tabák
a ukroutil si z ní cigaretu ...
Pak uhodily první mrazíky a padla cikánská rosa... Ach, to dítě-muž,
s jakou pýchou mi přišel ukázat svůj nový vatovaný plášť!
Když odjížděl, loučil se jaksí narychlo,
loučil se jako všichni, kteří touží po brzkém shledání,
ale kteří tuší, že se už nikdy nesejdou,
a pak mi ještě poznamenal adresu
s velmi složitým líčením, abych ho snadno našel,
a na sám konec starostlivě připsal: Třikrát zazvonit!
Byl z Baku a jmenoval se Fjotr Fjodorovič Martynov.

oo

Ve spolupráci s OKS v Chomutově pořádá KDP v Kadani
ve dnech 5.- 26.května 1977 v Kulturním domě pracujících v Kadani

Festival je pořádán pod záštitou MěNV v Kadani a Okresní odborové
rady v Chomutově za spolupráce patronátních závodů a škol
na počest IX.všeodborového sjezdu
RCH a 60.výročí VŘSR

Představení pro dospělé:

vždy ve čtvrtek - 19,30

5.května

V.Majakovskij:

ŠTĚNICE

Divadelní soubor "V.K.Klicpera"

OB Radonice

12.května

G.Gorin:

ZAPOMĚTE NA HÉROSTRATA

Div.soubor "Karel Čapek"

ZK ČSD Chomutov

19.května

J.Solovič

ŠTŘÍBRNÝ JAGUÁR

Div.soubor KD Klášterec n.O.

26.května

Z.Malý

DRUHÝ KONEC TMY

Div.soubor "Slovan"

KDP Kadaně

Dětský divadelní festival:

vždy v sobotu - 10,00

7.května

J.a Vl.Valešovi:

TŘESKY PLESKY

Pionýrský soubor "Radonáček"

ZDŠ Radonice

14.května

O.Daněk:

ZVÍŘÁTKA A PETROVSTÍ

Div.soubor "Karel Čapek"

ZK ČSD Chomutov

21.května

J.Sypal

KORÁB RACEK

Div.soubor II.ZDŠ Klášterec n.O.

XX.KDK je oslavou ještě dvou dalších
významných výročí pro amatérské di-
vadlo v Kadani - 30.výročí vzniku
souboru "Slovan" a 50 let českého
amatérského divadla v Kadani.

7. DNY DĚTSKÝCH RADOSTÍ ^{u chomutovč}

Když se ruka k ruce vine, tak se dílo podaří. Úsloví staré, ale velmi pravdivé. Dny dětských radostí - přehlídka dětských divadelních souborů, kterou pořádá ZK železničářů v Chomutově letos již po osmé - byly tento rok 4. okresní přehlídkou a 1. oblastní přehlídkou.

Od 18.března do 3.dubna 1977 se vystřídaly na jeišti ZK železničářů v Chomutově tyto soubory:

DDS II.ZDŠ v Klášterci n.O. (J.Sypal: Koráb Racek)

DDS OB Chlumčany, okr. Louny (Novák/Oubram: Jak se kradou princez-

DDS J.K.Tyl ZK železničářů v Mostě (Klubíčko pohádek)

PDS Radonáček, ZDŠ Radonice (J.a V.Valešovi: Třesky plesky)

DDS Jirásek, SZK Vejprty (B. Psychlová: Dobrodružství kočky Vloč-
Zelené divadlo VO SSM a OB, Málkov (Kašpárek a Šmídra ky)

v Zeleném divadle)

DDS ZDŠ a DK Krupka (F.Frýda: Parta z Malého ostrova)

PDS Čapek, ZK železn., Chomutov (O. Daněk: Zvířátka a petrovští)

DDS Scéna, Libochovice (P.Vašíček: O černém klobouku a duhovém míči)

Hrálo zde tedy celkem 9 souborů, z toho 5 z okresu Chomutov, po jednom z okresů Louny, Most a Teplice. Libochovické děti byly hostem přehlídky. 7. Dny dětských radostí byly velmi dobře zorganizovány především zásluhou pracovníků ZK železničářů a dospělých členů souboru K. Čapek. Celá akce se těšila značné pozornosti městských a okresních státních a společenských orgánů (MěNV, ONV, OCR, SSM, PO SSM). Velkou podporu poskytly i odborové orgány chomutovských závodů ČSD. Funkci patronů jednotlivých představení převzalo mnoho závodů a škol a jejich závodní výbory ROH a PO SSM.

Osmičlenná porota byla složena z představitelů některých pořádacích institucí a ze členů okresní a krajské poroty. Nemá pro tuto příležitost smysl rozebírat jednotlivá představení. Obecnější závěry jsou poučnéjší.

Okresy Most, Louny a Teplice neměly problémy s delegováním sou-

7.DDR - 7.DDR - 7.DDR - 7.DDR - 7.DDR - 7.DDR - 7.DDR

borů - jiné soubory s permanentní činností v podstatě nemají. Není to radostné konstatování, ale zatím se s tímto stavem musíme smířit. Neměl by však trvat příliš dlouho.

Určitě rozpaky přinesla dramaturgie přehlídky jako celku. Více než kdy před tím se hrály texty určené především dospělým interpretům. Jsou pochopitelně psány jinou metodou a vyžadují jinou metodu práce. Navíc ukázaly jeden základní společný znak: autoři (byť i renomovaní) předem počítají s tím, že při realizaci si s mnoha problémy poradí režiséři i herci. Tyto texty jsou po stránce vlastní dramatické kvality většinou horší než ty, které jsou psány pro dětské interprety většinou vedoucími souborů (Jandová, Sypal, Mlejnek, Hanzálková). Opravdu je už zarážející vztah monopolního vydavatelství DILIA k textům pro dětské divadelní soubory. Nejen že jich vychází málo (10 v roce), ale vždy se mezi nimi najde alespoň jeden, jehož kvalita je zarážející - obsahem i formou. To pochopitelně ztěžuje výběr her zejména méně zkušeným vedoucím souborů a těch je bohužel stále ještě dost.

Přestože dramaturgie nebyla příliš kvalitní, šla práce vedoucích s dětmi (na okrese chomutov, kde bylo možné srovnání) kupředu. To je fakt velmi potěšitelný.

Letos jsme si pečlivě spočítali všechny děti, které vystupovaly - bylo jich 148 z devíti souborů. Na 9 představení se přišlo podívat asi 2.500 diváků. - Čísla zajímavá a pěkná.

Jediným nedostatkem přehlídky byly neuskutečněné proponované semináře. Po stránce organizační je to nejlépe zajištěná přehlídka dětských divadelních souborů v kraji a na vysoké úrovni. Podaří-li se v příštím roce uspořádat i semináře, budeme se mít čím chlubit.

A d r e s o v á n o
OKRESNÍMU KULTURNÍMU STŘEDISKU
a OV SČDO V L O U N Ě C H

V Chlumčanech pracuje již několik let dětský divadelní soubor vedený manželi Zemanovými. V obci bude s velkou pravděpodobností zrušeno jediné malé jeviště - v místní restauraci. Není zde škola, ani zájem místních občanů a orgánů se nadá kvalifikovat tak, že by podporoval tuto činnost. Vedoucí s dětmi rádi pracují a zájem dětí je značný.

Je třeba tento perspektivní soubor podpořit a pomoci mu.

naše RECENZE

Alois Jirásek : L U C E R N A

Divadelní klub "Jirásek" při SMK a OB v České Lípě, členský soubor SČDO. Režie: Marie Jiříčková.

Divadelní klub "Jirásek" oslavil loni 50 let trvání prvního českého divadelního souboru v ryze německém prostředí. Dvakrát zahajoval soubor svoji činnost Jiráskovou Lucernou. Prvně před 50 lety a pak po osvobození. Oprávněně tedy hledal soubor ke svým padesátinám titul v díle autora, jehož jméno od začátku nese. Nakonec se ukázala Lucerna jako nejvhodnější hra z díla autora, který již dlouhá léta nemůže uspokojit ani diváka, natož autora.

O režisérce M. Jiříčkové se ví, že je to vyhraněný typ s vlastním rukopisem. Poctivý a tvrdšíjny dřič, který však přesně ví co chce, byť se k tomuto "přesnému vědění" dostává dlouhou a bolestnou přemítání. Studovaný text v prvé řadě cítí, nechává jej na sebe působit. Potom následuje rozumová složka, která utřídí množství pocitů v řád, který je pak nekompromisně realizován. Pochoptitelné při využití zkušeností a poučení, odpovědnosti vůči souboru i divákům a znalosti společenského klimatu. Výsledkem je poctivé, cudné, věrohodné a úrovní odpovídající představení souboru krajského výběru.

Takové je i posuzování představení. Všechno, co bylo v inscenačním záměru, se objevilo na jevišti, dosaženému výsledku předcházela důkladná dramaturgická příprava. Text byl upraven tak, aby se mohl hrát příběh o poctivých lidech, na jejichž straně nakonec musí být pravda a tím i právo a dobro. Příběh o mlynáři, Haničce, Brahovi, učitelském Zajíčkově, konečně i o muzikantech. Těmto lidem, ne pouze postavám, režisérka přímo fandí. Svět panstva, vodníků, ale i babičky - tedy svět, který-ať již z jakýchkoli důvodů- patří jinam, autorku inscenace tak dalece nezajímá. Proti tomuto pojetí nelze nic namítat. Dokonce si myslím, že patří k nejpříjemnějším. Přitom se nijak nezastírá, že se hraje pohádkový příběh, ale ani také nepodtrhuje. Vše je velmi prosté, střízlivé, jednoduché. Úpravami textu byly zvýrazněny ty části, které se blíží progresivním myšlenkám. Inscenace má pečlivě budovaný temporytmus. Nenechává diváka ani na chvíli bez zaujetí. Podařilo se tentokrát to, že je divák nucen spíše příběh pocíto-

vat, než sledovat seriál vypjatých a halasných konfliktů.

Na jevišti se sešli herci několika generací. Snad to, že postavy svým jevištním věkem většinou odpovídaly i fyzickému věku jejich představitelů, smazalo rozdíly v různorodém stylu herectví. Každá postava byla naprosto svébytná, měla svoje přesné kontury a to od začátku až do konce. Jistěže se našly odchylky, ale u některých postav epizodních, u těch, které záměrně byly předem jaksi mimo hlavní hru. Přitom je to připomínka vyplývající z velmi přesného posuzování. Vlastimil Vik jako mlynář záměrně neoplývá gesty, modulací hlasu, přesto je to člověk čistý, energický a pevný člověk s plynoucím srdcem pro právo a spravedlnost a také pro Haničku. Ta mu, v podání Ivany Jiříčkové, byla dobrou partnerkou výkonem i ztvárněním své role. Těžko něco vytknout Kláskové i muzikantům. Snad nejpěknější postavou byl učitelský Zajíček Josefa Pecha. Jeho stylizace postavy, její mnohostrannost, velmi přesná charakteristika jako celku i v různých jednáních s partnery, výstážnost a přesnost v gestech a nakonec celá výstava role - to byl nejpříjemnější zážitek z celého představení. Třebaže vodníkům dost úprava vzala, měli oba - Michal J. Szamý a Ivan J. Kalvach - potřebný prostor a oba ho také přesně v intencích režie plně využili. Oba si zaslouhují plné absolutorium. Přesto je třeba se ještě dotknout Ivana (J. Kalvach). Představitel musel na roli pracovat víc než ostatní. Aby ztvárnil vodníka Ivana s celou filosofií postavy v intencích režie, musel zapomenout, že jsou mu bytostně vlastní ježnoznačně komediální role. Ještě jednou se Jiří Kalvach vyznamenal - a sice: jednoduchou, ale vkusnou scénou, účelnou a plně harmonující s režijním pojetím.

Premiéra - i když slavnostní - hodně ublížila hudební stránka. Hudba M. Brunclíka vytvářela úplně jinou atmosféru než jakou jsme zastihli právě na jevišti. Navíc narušovala plynulost příběhu. Její vlastní provedení bylo o hodně níž než umění herců a režie. Na představeních, která jsem viděl bez hudebního doprovodu, vynikly klady i některé zápor y inscenace.

Tentokrát nešla českolipským dobře jevištní řeč. Bohužel to nebylo jen při jednom představení. Drmolení (např. Simonův Braha), polykání koncovek (Hanička a ještě další). A jak jsem chválil přesnost a adekvátnost Zajíčka, Mlynáře, Ivana, tak u některých (méně i více zkušených) se dostávaly do rozporu hry horní a dolní části těla. Uvádím to jen proto, že většinou zbytečné chybičky přeci jen občas narušily čistotu představení.

I. Dojiva

Jen Makarius : POKLAD KAPITÁNA HABAKUKA

Studio Fr.Hrubína, JKP Nový Bor)

Novoborský soubor pracuje již několik let a každoročně odevzdává dětským divákům jednu až dvě premiéry. Počet repriz se pak řídí převážně kvalitou, t.j. do jaké míry se inscenátorům podařilo děti zaujmout i poučit. V souboru převládají mladí lidé. Zásluha souboru je také v tom, že vychovává mladé zájemce o ochotnickou činnost. Vždyť v poslední době se např. tři členové souboru "zabydleli" ve vyspělém českolipském souboru Jirásek a není nepodstatné, že se stali posilou tohoto souboru.

Tentokrát si novoborští vybrali k realizaci pirátskou pohádku Jana Makaria "Poklad kapitána Habakuka" napsanou na motivy brazilské pohádky C.Machadové. Autor je znám především jako překladatel italských a španělských dramatických děl, v čemž tkví jeho největší dramaturgický přínos našemu divadlu. Často hrané jsou i jeho indiánské pohádky (Brána slunci, Tři bílé šípy, Čarovný bubánek, Bílý bizon). Kromě nich napsal další desítku her pro děti, ale i několik her pro dospělé - od detektivek přes konverzační komedie, až ke komediím, snažícím se postihnout vztahové problémy současnosti. Zmíněná pirátská pohádka sice láká ke ztvárnění pro pohled do světa strašidel a jejich vztah k lidem i pro vtipná místa v dialogu a situační komiku, její příběhová stavba je však nevýrazná a často na štiřu s divadelní logikou. A tak i dětský divák si pamatuje ze hry spíše jednotlivé humorné situace než souvislý příběh. Tím nevýrazněji pak vychází i snaha po jakémsi mravním naučení v druhém plánu inscenace.

Inscenátoři tedy vkročili do realizačního procesu s jistým handicapem, který poznamenal veškeré jejich snažení. Režie Jaroslava Janoucha sice podtrhla komické situace, osvědčila cit pro prostor i vtipnou aranži, dokázala vypointovat gagy, ale celek připomíná spíše estrádní spojení několika dobře sehraných výstupů. Hudební úprava písniček ing.Marešem i scéna Josefa Sirotky se snažily režii pomoci v atmosféře. Scéna je sice pěkná, ale až příliš neměnná, závěrečné písničky, která vyznívá v děkovačku, chybí finální aranžmá.

Příjemným překvapením byly celkem vyrovnané herecké výkony, v nichž zejména hlavní představitelka inscenace Marie Urbánková v roli strašidla Fafnřouska osvědčila míru pro proporce, dramatické napětí i pauzy. Rovněž herecký debut Pavla Šeldbauera v roli Buma byl milým překvapením v komickém rozehrání situačních epizod. Josef Sirotek postavou Bukové Nohy vládl jevišti, mamí Šunti Funtí v podá-

ní Jány Navrátilové měla věrojetné dialogy, Apolenka (Miluše Novotná) byla sice méně jevištně zkušená, ale plnicí funkci. Bác Jaroslava Horáčka vhodně dotvářel dvojici s Bumem a Josef Jelínek vtiakl plavčíkovi plachost a nasmělost. Gustav Vaněk v dědečkovi byl výraznější v epizodách než v závěrečné mobilizaci. Ale co naplat, zase šlo jen o dovedné ztvárnění jednotlivých situací bez významění celku. Snad by pomohlo zdůraznění důvodů, které vedou Farnouška ke kontaktu s člověkem (Apolenkou) i rozdíl v plaché a naviňní teoretické odhodlanosti plavčíka a tupém a hloupém praktikismu Buma a Báce. Snad by se našly i berlíčky, které by pomohly Šunti-Funti dát vývoj od postoje strašidla k fandění dobré věci. Srozumitelnou řeč je třeba ještě zbavit přemíry slangu a místy zauvažovat nad vhodností výrazů pro věkovou kategorii diváků.

Soubor dokázal, že vhodnější a nosnější dramatická předloha by jí mohla být adekvátně dovedena do výrazného diváckého představení pro dětské vnímatele.

J.D.

[illegible]

Ženy mladou mužům

Kde? - V České Lípě. Na výroční schůzi divadelního klubu "Jirásek" byl zvolen nový výbor souboru. Ve většině funkcí jsou nyní ženy - od vedoucí souboru přes jednatelku a další. Tentokrát však nejde o reprizu "Ženského boje", který tento soubor tak zdařile před třemi léty inscenoval, ale o jednomyslné rozhodnutí všech členů souboru. Přejeme naplnění všech bohatých plánů, které si nový výbor stanovil.

*Zapište si
do diáře*

Již dnes počítejte s akcemi,
které jsou připraveny na le-
tošní červen:

3.- 5.června

KRAJSKÁ PŘEHLIKA DĚTSKÝCH DIVADELNÍCH SOUBORŮ

se seminářem pro vedoucí
těchto souborů v SZK ROH Be-
nar v Litvínově

10.- 12.června

FRÝDLANTSKE DIVADELNÍ DNY

- krajská přehlídka vesnických
a zemědělských div. souborů

se seminářem pro zástupce těchto souborů (Frýdlant)

Adresář

Okresní výbory Svazu českých divadelních ochotníků
(Pořadí: předseda, jednatel, pokladník)

Česká Lípa:

Miloslav Ponocný, A.Sovy 1714, 470 01 Česká Lípa
Jana Važanová, Nebeského 1917, 470 01 Česká Lípa
Miloslava Pazderková, 471 51 Svor 73

Děčín:

Otomar Venzhöffer, Moskevská 6, 405 00 Děčín
Olga Jirásková, Mičurinova 10/49, 405 00 Děčín
Jaroslav Hartig, Z.Nejedlého 29/83, 405 00 Děčín

Chomutov:

Ing.Vladimír Palivec, 431 55 Radonice u Kadaně 43
Josef Vykrutíl, Riegrova 13, 430 00 Chomutov
Milada Hornofová-Doležalová, VŘSR 1018, 431 11 Jirkov

Jablonec nad Nisou:

Alfréd Ječný, Milířova 15, 466 01 Jablonec n.N.
Ivana Koříňková, Kokonínská 30, 466 01 Jablonec n.N.
Gustav Hřebíček, Sadová 4, 466 01 Jablonec n.N.

Liberec:

Oldřich Jiránek, Tyršova 466, 463 42 Hodkovice nad Mohelkou
Eva Stuchlíková, Mládeže 344, 463 34 Hrádek nad Nisou
Jaromír Faltus, 463 34 Hrádek nad Nisou 1/557

Litoměřice:

MUDr František Černý, Dvoulátky 660, 411 17 Libochovice
Anna Malečková, Okresní kulturní středisko, ONV, 412 01 Litoměřice
Anežka Wiesnerová, 411 17 Libochovice 334/311

Louny:

Antonín Havlín, Dukelská 1733, 440 01 Louny
Jaroslav Venclík, Husova 678, 438 01 Žatec
Oldřich Šíml, Ostrov 2215, 438 01 Žatec

Teplice:

Jaromír Kejzlar, Dolní 170, 417 41 Krupka

Ing. Anna Vejtasová, Okres.kulturní středisko, Jiráskova, 415 00 Teplice

Ústí nad Labem:

Okresní výbor SČDO neexistuje

Most:

Eduard Kup, Bělehradská 356/403, 434 00 Most

Dagmar Kirschová, Švabinského 266, blok 287, 434 00 Most

Jarmila Kupová, Bělehradská 356/403, 434 00 Most

V příštím čísle adresář
okresních kulturních
středisek.

**Umění není rozmar ani okrasa,
neznamená sváteční data v kalendáři,
dá se s ním žít v jedné světnici
jako s milovaným člověkem.**

ERENBURG

„Mám rád komedii, která nás zaplavuje přívalem veselí a svádí nás k výbuchům smíchu nebo, nerozesměje-li nás, poskytuje nám jemnější a delikátnější potěšení, které vychutnáváme celou svou duší. Ale je možno, abychom milovali tuto komedii a neměli rádi toho, kdo ji předvádí? Při pouhé četbě bývá takový kus docela nudný, oživen hercem oživne a stává se zajímavým. Nikdy nevzpomínáme na komedii, aniž bychom zároveň nevzpomínali i na herce.”

Francois Gayot de Pitaval

Umělecký přednes

MLUVÍME SPRÁVNĚ?

Rudolf F e l z m a n n

Na otázku v nadpise mnozí klidně odpovědí, že ano. A přesto při kolima vystoupeních recitátorů i herců ztěží můžeme říci, že vystupující mluví správně. Aby nedošlo k omylu - nejedná se nám o obsah přednášeného textu, ale o jeho správnou, tedy s p i s o v n o u v ý s l o v n o s t, která se také řadí pod pojem "kultura řeči". A kde jinde by měla být kultura řeči na úrovni nejvyšší, než na pódiích, za řečnickými pulty, nebo na jevišti. Proto také naše kapitoly o správné výslovnosti jsou sice určeny především těm, kteří se zabývají uměleckým přednesem, ale stejně tak i hercům - amatérům. Poučením mohou být i pro ty, kteří jakýmkoli způsobem vystupují na veřejnosti. Zároveň je ještě třeba zdůraznit, že jde pouze o informativní shrnutí. Nebudeme se proto zabývat odbornou terminologií, ani si neklademe za úkol zvládnutí oblastí ortoepie v plném rozsahu. Spíše si budeme všímat problémů, které se v běžné praxi recitátorů a herců objevují nejčastěji.

Podnětem k napsání kapitol dal jeden kuriózní případ, který se odehrál v letošním kole soutěže v uměleckém přednesu, když školáký pracovník vyslovil mimo jiné pochybnost nad požadavkem poroty ohledně správné výslovnosti dětských recitátorů. Pochybnost o to pochybnější, že jedním z úkolů základního školního vzdělání je i vypěstování návyku používání spisovné češtiny a její spisovné výslovnosti. Jestliže má být tento požadavek uplatňován v celém vyučovacím procesu, pak v dětském přednesu by se měl uplatnit o to více. Stejně hleďdsko bychom měli podtrhnout i u mladých recitátorů, ale jistě i u dospělých přednášečů a herců. A hovořit o účtě k naší mateřštině by teď už snad mohlo znít jako fráze!

Jak by měl vypadat náš minicyklus o správné výslovnosti, který chceme na pokračování v Metodickém listě vydávat? Dnešní úvodní část doplníme několika příklady řešení nejčastějších problémů. V příští kapitole se zaměříme na správnou výslovnost jednotlivých hlásek. Pak se podíváme na výslovnost skupin hlásek a cyklus uzavřeme kapitolou o užití tzv. rázu a o slovním přízvuku.

Protože se často budeme zabývat přepisem výslovnosti, přidáme hned na začátku důležitou poznámku:

V češtině se písmena i - y vyslovují jako stejně znějící samohláska, proto je v přepisu výslovnosti označujeme jednotně písmenem i. Navíc výslovnost bude pro grafické odlišení uváděna vždy mezi závorkami. Proto slabiky "di, ti, ni" zaznamenáme ve fonetickém přepisu jako /di, ti, ni/, slabiky "dy, ty, ny" jako /di, ti, ni/. Fonetický přepis slova "vyděsiti" vypadá takto: /videsi ti/.

Než se v dalších kapitolách dostaneme k podrobnějšímu a hlavně systematictějšímu výkladu, zmíníme se teď o několika nejčastějších problémech výslovnosti některých slov a slovních spojení. Řešíme při tom příklady, které se objevovaly nejen v letošních soutěžích.

1. Výslovnost tvarů slovesa "býti".

K největším sporům dochází při stanovení výslovnosti tvarů "jsem, jsi, jsme, jste, jsou". Ve většině případů nám nevadí, je-li použito výslovnosti /sem, si, sme, ste, sou/. Diskuse se většinou vedou tehdy, kdy recitátor přehnaně zdůrazňuje začáteční "j": /J-sem, J-si, J-sme .../, tedy souhlásku "j" klade jako téměř samostatně znějící a teprve po přerušení zvukového proudu přidává sykavku s ostatními hláskami.

V případě složeného slovesného tvaru dáváme přednost výslovnosti: /bil sem, bil si, bili sme, bili ste/. Avšak recitátoři absenci "j" často přehánějí zbytečným důrazem na sykavku: /ssem, ssi, ssme, sste/. Takový postup není správný, protože příliš svádí k nedbalé výslovnosti i dalších hlásek.

Nejlépeší radou asi je, že by výslovnost měla naznačit přítomnost nepatrného "j", které může zmírnit ostrost následující sykavky. Ale nesmí se nám pak objevit jen jakýsi podivný zvuk před sykavkou, je-li přítomnost dává pocit afektovanosti, a který ve fonetickém přepisu můžeme zaznamenat přibližně takto: /hjem, hjsi.../.

Spisovná výslovnost tedy vyžaduje dlouhodobé a systematické cvičení, až se výslovnost ustálí na neafektovaně znějícím a n e p a -

t r n é m "j". Takovou výslovnost bychom asi nejlépe zaznamenali takto: /_jSEM, _jSI, _jSTE, _jSME, _jSOU/.

Avšak pozor! Ve tvarech záporných je vždy výslovnost: /nejs_jem, nejs_ji, nejs_jme, nejs_jte, nejs_jou/, tedy s naprosto zřetelným "j".

Stejně tak je třeba opatrně postupovat tam, kde se sloveso objevuje v důrazu, nebo na začátku věty, nebo tam, kde by mohlo dojít k záměně: /jsi to ti? - gdo jste? - jsem to já - gdo jsi? .../.

"J" vyslovujeme vždy ve tvarech "jsa, jsouce" atd.

2. Výslovnost souhlásky "j" v dalších slovech.

Při potlačování přehnaného "j" ve tvarech slovesa "být", potlačujeme někdy tuto souhlásku i v jiných slovech, což je naprosto nesprávné!

Příklad:	špatně	dobře
	/du, pu <u>du</u> , pu <u>d</u> eme/	/j <u>du</u> , p <u>u</u> j <u>du</u> , p <u>u</u> j <u>d</u> eme/
	/bi <u>t</u> e, mi <u>t</u> e, pi <u>t</u> e/	/bi <u>j</u> te, mi <u>j</u> te, pi <u>j</u> te/
	/u <u>š</u> i má <u>m</u> /	/u <u>š</u> ji má <u>m</u> /

3. Výslovnost slabiky "mě" a tvarů zájmena "já" - "mne, mě, mně".

Slabika "mě" se zásadně vyslovuje jako /m_{ně}/. Například: /m_{ně}sto, m_{ně}síc, zem_{ně}dělství, pom_{ně}r, m_{ně}l.../.

Ve výslovnosti tvarů zájmena "já" dáváme přednost jednotné výslovnosti pro všechny tři tvary: /m_{ně}/. Pouze tvar "mne" někdy vyslovujeme /mne/, a to tehdy, chceme-li zdůraznit určitou archaizující, případně rétorickou textu. Naprosto nutné je použití tvaru /mne/ tam, kde autor s tímto tvarem spojuje rým, například: "temné - odvezte mne" vyslovujeme /temné - odvezte mne/.

(Pokračování příště)

Obsah

Vladimír Holan: Rudarmejci	str. 1.
Kadaňský divadelní květen	str. 2
Dny dětských radostí v Chomutově	str. 3
Adresováno OKS a OV SČDO v Lounech	str. 4
Naše recenze	str. 5
Ženy vládnu mužům	str. 8
Zapište si do diáře	str. 8
Jednou větou	str. 9
Burza představení	str. 9
Adresář (okresní výbory SČDO)	str. 10
Umělecký přednes:	
Rudolf Felzmann: Mluvíme správně?	str. 13